

The Shidduch Crisis

Lashon Hora in Shidduchim

Show# 139 | October 14th 2017

Too see the **משה** on **דרש** **חינוך** [click here](#)

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ד עמוד ב

אמר מר: קורא קריאת שמע ומתפלל. מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: איזהו בן העולם הבא? - זה הסומך גאולה לתפלה של ערבית. רבי יהושע בן לוי אומר: תפלות באמצע תקנום. במאי קא מפלגי? אי בעית אימא קרא, אי בעית אימא סברא. אי בעית אימא סברא, דרבי יוחנן סבר: גאולה מאורתא נמי הוי, אלא גאולה מעלייתא לא הויא אלא עד צפרא; ורבי יהושע בן לוי סבר: כיון דלא הויא אלא מצפרא, לא הויא גאולה מעלייתא. ואיבעית אימא קרא - ושניהם מקרא אחד דרשו, דכתיב: בשכרך ובקומך, רבי יוחנן סבר: מקיש שכיבה לקימה - מה קימה קריאת שמע ואחר כך תפלה, אף שכיבה נמי קריאת שמע ואחר כך תפלה; רבי יהושע בן לוי סבר: מקיש שכיבה לקימה - מה קימה קריאת שמע סמוך למטתו, אף שכיבה נמי קריאת שמע סמוך למטתו. מתיב מר בריה דרבינא: בערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה; ואי אמרת בעי לסמוך, הא לא קא סמך גאולה לתפלה, דהא בעי למימר השכיבנו! אמרי: **כיון דתקינו רבנן השכיבנו, כגאולה אריכתא דמיא.**

תהלים פרק סט פסוק ט

מוזר הייתי לאחי ונכרי לבני אמי: **וביוסף תהלות שם** מוזר הייתי לאחי ונכרי לבני אמי. אפשר במה שמצאתי בס' קדמון תורת המנחה כ"י שהביא מרז"ל דישי תבע לשפחתו וגילתה לאשתו ונשתנית וחשב שהיא השפחה ובאה אליה ונתעברה מדוד. וידעו הבנים שהיה ישי פרוש מאשתו וא"ל ראה אמנו הרה לזנונים ורוצה להרגה לה ולעוברה וא"ל אביהם הניחו לה שתלד ולא תוציאו לעז עליכם ויהיה הולד מאוס ועבד לכם זהה"ד ומה שרצה ישי לבא על שפחתו כבר פירש הרמ"ע ז"ל שהיה רוצה לטהר זרעו וכמ"ש במ"א בס"ד. וז"ש מוזר הייתי לאחי שחשבו שאני ממזר ונכרי לבני אמי שחשדו על אמנו שזינתה. ומצד אחר כי קנאת ביתך אכלתני וכו':

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עו עמוד ב

מתני'. עמוני ומואבי אסורים ואיסורן איסור עולם, אבל נקבותיהם מותרות מיד. מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד שלשה דורות, אחד זכרים ואחד נקבות, ר"ש מתיר את הנקבות מיד. א"ר שמעון: ק"ו הדברים, ומה אם במקום שאסר את הזכרים איסור עולם - התיר את הנקבות מיד, מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד שלשה

דורות - אינו דין שנתיר את הנקבות מיד! אמרו לו: אם הלכה - נקבל, ואם לדין - יש תשובה. אמר להם: לא כי, הלכה אני אומר.

גמ'. מנא ה"מ? א"ר יוחנן, דאמר קרא: וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעתי, ולא ידע ליה? והכתיב: ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים! אלא אאבוה קא משאיל. ואביו לא ידע ליה? והכתיב: והאיש בימי שאול זקן בא באנשים, ואמר רב ואיתימא רבי אבא: זה ישי אבי דוד, שנכנס באוכלוסא ויצא באוכלוסא! ה"ק שאול: אי מפרץ אתי, אי מזרח אתי? אי מפרץ אתי - מלכא הוי, שהמלך פורץ לעשות דרך ואין ממחין בידו, אי מזרח אתי - חשיבא בעלמא הוי. מ"ט אמר ליה שאל עליה? דכתיב: וילבש שאול את דוד מדיו - כמדתו, וכתיב ביה בשאול: משכמו ומעלה גבוה מכל העם. א"ל דואג האדומי: עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו, שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו. מ"ט? דקאתי מרות המואביה. א"ל אבנר, תנינא: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית. אלא מעתה, ממזר - ולא ממזרת! ממזר כתיב, מום זר. מצרי - ולא מצרית! שאני הכא, דמפרש טעמא דקרא: על אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, דרכו של איש לקדם, ולא דרכה של אשה לקדם. היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים, ונשים לקראת נשים! אישתיק. מיד: ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם, התם קרי ליה נער, הכא קרי ליה עלם! הכי קא אמר ליה: הלכה נתעלמה ממך, צא ושאל בבית המדרש. שאל, אמרו ליה: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית.

משנה מסכת תענית דף כו עמוד ב

אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין שלא לבייש את מי שאין לו כל הכלים טעוין טבילה ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים ומה היו אומרות בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך אל תתן עיניך בנוי תן עיניך במשפחה שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל ואומר תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו.

ספר כלבו סימן סב

ובאלו הימים היו בנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים בכלי לבן שאולין כדי שלא לבייש מי שאין לה וכו', ומה היו אומרות בחור שא עיניך וראה מה אתה בורר לך פירוש שכל מי שאין לו אשה נפנה לשם ואומרות לו אל תתן עיניך ביופי תן עיניך במשפחה, ויש תמהין איך היה טוב המנהג הזה בעיני החכמים שיחטפו איש את אשתו וחסו ושלומו דומה כאילו היו בנות ישראל הפקר, ואין זה תמה כי יש לדעת שכל מי שידו מגעת להשיא בתו לא היה שולחה שם שאם היתה קטנה מה תועיל חטיפתו הרי אינה מקודשת בלתי דעת אביה ואם היתה נערה או בוגרת אם חושש לזה לא יניחנה לצאת ואם יתירנה לצאת יזהירנה שלא להתקדש אלא בהגון בה,

והדבר ידוע שאינה מתקדשת אלא לדעתה, אבל המנהג בשביל הבנות שאין יד אביהן משגת להשיאן, ואולי היו יושבות עד שתלבין ראשן אם לא על ידי המנהג הזה, וכן הוא אומר (שיר השירים ג, יא) צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו, כלומר שיום הכפורים נקרא יום שמחה כמו שאמרו ביום חתונתו זו מתן תורה שנתחתן הקדוש ברוך הוא עם ישראל ביום שעמד על הר סיני היו כמו הארוסין ויום הכפורים היו כמו הנשואין, וביום שמחת לבו זה בנין המשכן שצוה בו למחרתו ואמר (שמות כה, ח) ועשו לי מקדש וענין בעטרה שעטרה לו אמו על דרך הדרש הוא חבה יתירה על כנסת ישראל משל למלך שהיתה לו בת חביבה ביותר לא זז מחבובה עד שקראה אחותי לא זז וכו' עד שקראה בתי ועד שקראה אמי וכן הוא אומר בעטרה שעטרה לו אמו וישראל עטרו כבוד לשם יתברך בקבלת מלכותו ותורתו ומצותיו, והם מעוטרים בכבודו ומוכתרים עטרת הזה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה.

תשובות והנהגות כרך ב סימן תרכד

שאלה: לגלות מום בשידוכים

נדרשתי לאשר שאלוני בשידוכים, היכא שסבלו פעם ממחלת נפש וב"ה נתרפאו, אם מחוייב צד החתן או הכלה להודיע לצד השני מהמחלה או לא, ולדעתי תלוי הדבר שאם זקוקים עדיין לרפואות וכדו' חייבין להודיע ובלאו הכי מטעין השני, אבל כשנשכחה המחלה ולא סובלים עוד, ורופאים מובהקים המפורסמים למומחים מאשרים שלא נשאר רושם המחלה עליהם ואין שום חשש לעתיד, שבהתקפה הקודמת היתה סיבה שאין עכשיו, דעתי לחלק בזה בין האיש לבין האשה, שבאשה שצריכה עוד לעבור לידות עם יסורים קשים מצוי שבאשה שיש לה רק נטיות למחלת נפש ר"ל, בעת לידה או סמוך לה שיתעורר אצלה עוד הפעם המחלה, והנטייה התורשתית לכך, וכ"ש לאחר שכבר התעורר בה פעם בעבר, וע"כ ראוי לספר לו. אבל באיש אין לחשוש שיהיה לו איזה משבר בחיים שעלול לעורר מחלתו בשנית, ולכן דעתי נוטה להקל כשעכשיו אין שום חשש כיון שנתרפא לגמרי כי הרי ידוע שהצד השני אם רק ישמע על איזו בעיה אף שבאמת אין שום חשש לא יסכים להשידוך, ובעצם לא מטעה אותה שהרי עכשיו הוא בריא לגמרי ומחלתו נתרפאה, וכשם שאין מגלין בשידוכים בדרך כלל מדות של עקשנות כעס וכדומה שמפריעים כל החיים הרבה יותר מחשש שהבאנו, גם כאן באיש אין חייבין לגלות, ובס"ד לא יקרה דבר, כנלענ"ד עיקר (מיהו אם יש במשפחה כבר שני מקרים כאלו ראוי לחוש שמשפחה מחזקת וחייבין להגיד כנלענ"ד).

וגם באשה אפשר דאם היתה סיבה מיוחדת להתקפה, ולדעת הרופא מובהק אין כאן שום חשש לעתים גם בלידה וכדו', דינה כמוהו, ואין צריכים לגלות לעורר ספיקות אם לא הוחזק המחלה במשפחתה.

ז"ל ע"ד שנתבאר דאין הכוונה שעלם מליאות הערלות מעכב אלא חיוצא דהפקעת שם ערלות דרמי עליי צדדי להכשירן לפסח הוא דמעכב וה"ל צשפחה נהי דלית זה מלות מילה הא מיבא אית זה הפקעת פסול ערלות ע"י עזילה ורחמנא רמי עליי להפקיע פסול ערלות מעצדיו ושפחותיו, והשתא דאתינן להכי חפ"י חס לא נפרש דגוית הוי ערלות, שפיר מתבאר הא דעזילת שפחותיו מעכב, שהרי גוית עלמו מעכב צפסח דכתיב כל בן נכר לא יאכל צו וכלול צזה נכרי ממש ג"כ כדאיתא במכילתא הוצא צחוס' כאן ד"ה אלא לאפנויי וצפרש"י ז"ל צפי' התורה שם צפי' צא, וצאה ההלכה שהחיוצ על האדון להכשיר עצדיו מפסול גוית כמו מפסול ערלות ויש לפלפל צזה וקלרתי.

ונראה דדברי מרן הגר"ח ז"ל מוכרחים דנכרית איכא פסול ערלות דאמרי צדע"א ורע"ק האי תושב ושכיר מאי עבד ל"י אר"ש לאתווי ערבי מהול, ופריך והני מולין נינהו והתנן קונס שאני נהנה לערלים כ"י ואסור צמולי נכרים כ"י והשתא חס"ד דאשה נכרית לא חשיבא ערל מאי פריך, הא אריך קרא לאשה תושב ושכיר אע"כ דכולם חשיבי ערלים וכדברי הגר"ח ז"ל. כל סימן זה לא נכתב אלא להעיר והמטיין יצורו.

סימן מד

בענין חשש אונאה בשידוכין

ע"ד אחד שמחמת חולי נעלו ממנו הרופאים את הצילה השמאלית והאחרונים ז"ל מכשירין אותו לצא צקהל ע"פ שיטת ר"ת ז"ל וספר התרומה דלהלכה כשר צצילה אחת וצלירוף שיטת הרמב"ם ז"ל דע"י חולי חשוב צידי שמים עיין אה"ע סי' ה' צפ"ת סק"ז תשובת הגר"ח ז"ל מוולוז'ין אמנם אין ההיתר צרור לכ"ע ומ"מ צשעת הדחק כזה דאל"כ

אין לו תקנה התירוהו וכבר הותר האי גזרה ע"פ הוראות גדולי הרבנים ושאל חס מחוייב עכ"פ להגיד ענינו להמשולכת שהי צו עסק זה והשאלה נחלקת לשנים אי שמא חס לא יגיד יבא חשש קדושי טעות והצ' חת"ל שאין כאן חשש קדושי טעות שמא עכ"פ מחוייב להגיד שלא יבא אונאה וגונז דעת אחרים להנשא צחזקת כשר גמור צלא שום פקפוק.

ולענין שאלה הא' הנה הפ"ת ציו"ד סי' ל"א ס"ק צ' הביא דברי הח"ם לענין היבא שמתירין צהפסד מרובה שאין זה אלא לגבי צעל הצהמה אצל למכור לאחרים כ"י וכתב הח"ם וז"ל וקרוצ ודאי שמחוייב להודיעם ואם לא הודיעם ומכר סתם אפשר הוה מוס צמקח וחוזר עכ"ל וא"כ לפ"ז ה"ל נד"ד אפשר דהוי צו לך מקח טעות וחוזר אכן נראה לענ"ד דאין כאן צית מיחוש למקח טעות, שהרי רצ הונא סובר צגמרא כתובות דק"א ע"צ דחייבי לאוין שלא הכיר זה אית להו כתובה ולדידי פשיטא דהוי קידושי ודאי דצקידושי ספק הא אין לה כתובה ע"י כתובות דף ע"ג ע"צ ואפילו לפום מאי דקיי"ל כרצ יבדל דחיי"ל שלא הכיר זה אין לה עיקר כתובה כתב הנוצ"ת צסימן קס"צ צמסקנתו צהשמעות דהוי מקודשת ודאית וכן מסיק צאחיעזר אה"ע סי' י' ע"ש וכיון דאפילו חיי"ל דאורייתא הוי קדושי ודאי כש"כ נד"ד דאינו אלא חשש דחיי"ל ואפילו לפי דעת התפא"ל והצ"ע שהציא צאחיעזר שם דחיי"ל שלא הכיר זה אינו אלא קידושין דרצנן וכן מלאתי צחז"א סי' ע"ט סק"ז דהאי גט דלריך צחיי"ל שלא הכיר זה אינו אלא מספק או מדרצנן מאחר דאין לה כתובה וצגמרא פרק המדיר מוכח דמדמינן גט לכתובה ע"ש מ"מ כ"ז אינו אלא צחייבי לאוין אצל צחייבי עשה מצואר צהרמב"ם ז"ל פכ"ד מאישות ה"ד דאית לה כתובה אע"פ שלא הכיר זה משום דהאיסור קיל ע"ש [ועיין אור שמח שם

ראיה גדולה להרמזים ז"ל] וכ"פ בש"ע סי' קט"ז [וע"ש בצ"חור הגר"א ז"ל] וביון דאפילו חייבי עשה שלא הכיר זה הוא קדושין ודאי כש"כ נד"ד שהותר לגמרי ע"פ שיטת רוב הפוסקים ז"ל ודאי אין כאן חשש קדושי טעות כלל.

ומ"מ נראה דאין מכאן סתירה לדברי הח"ס שכתב דאפילו מה שמתירין בהפ"מ אפשר דאם לא הודיעו הוא מק"ט, דאין לדמות טעות במקח וממכר לטעות בקדושין ונשואין, דהא חזין דהמוכר דבר האסור הוא מק"ט גמור כמבואר בצכורות דל"ז ואפילו מכר דבר האסור מדרבנן הוא מק"ט וחוזר כמבואר בהרמזים ז"ל וש"ע חו"מ סי' רל"ד ואלו חיי"ל שלא הכיר זה לדעת ר"ה אין זה מק"ט ואפילו לר"ז יהודא עכ"פ חייבי עשה שלא הכיר הוא קדושי ודאי ולא חשיב מקח טעות וכנ"ל, וטעמא נראה דגבי לוקח חפץ אין הלוקח רואה דוקא חפץ זה או חתיכה זו, שהרי לא חיכפת ל"י באחרת כיוולת זה ומשו"ה כשחית צ"י נד ריעתא ודאי מחשבה אללו מוס במקח דלמא לו דבר זה והרי בלוחם דמים יכול לקנות אחרת כיו"צ ^{אוצר החכמה} צלח מוס, אלל גבי שידוכין אשר קשה לזווגם כקריעת ים סוף וכשהלדדין מסכימים להנשא מחשב אללם שמחה גדולה ולא יסכימו להנשא לאדם סתם אלל למי שבחרין בהם ומוולח חן צעיניהם, ומשו"ה סתם ריעתא שיש בהם לא חשיב מוס לבטל הקדושין אל"כ הוא מוס גמור אשר ידוע שמחמתו לא היו מתרלים בשום אופן.

ולשאלה הב' אם מחוייב עכ"פ להודיע שלא להנות את המשודכת הנה צחו"מ סימן רכ"ח סעיף ו' מבואר דאסור לרמות צ"ח במקח וממכר או לגנוב דעתם כגון אם יש מוס במקח לריך להודיע ללוקח כ"י והיינו חפ"י מוס כזה שאינו מצטל את המקח דמ"מ גניבת דעת איכא ע"ש בסמ"ע, ואל"כ לכאורה ה"י נד"ד לריך להודיע, [וא"כ

כמעט שא"א לו להשתדך כי צתחילת השידוכין כל דבר קטן מקלקל], ונראה לכאורה ראיה גדולה שא"ל להודיע מיצמות דמ"ה דקוי"ל עכ"מ ועצד הבא על צת ישראל הולד כשר ומ"מ היו מקפידין מאוד על זה וכדאמרינן התם ואף רב יהודא מורה צה להתירה דכי אתא לקמי' דר"י אל"ל זיל איטמר פירש"י ז"ל לך במקום שלא יכירוך ושח צת ישראל שאילו יכירוך לא יתנו לך וכי אתא לקמי' דרבא אל"ל גלי או נסוב צת מייך דאל"כ לא יתנו לו אשה וכדאמר התם רב אפילו חי הוה כיהושע צן כון לא יהיבנא ליה צרתי, ומ"מ התירו לו להנשא במקום שאין מכירין אותו מצלי להגיד ענינו דהא חי ידעי לא יהבי ל"י אשה, אלמא דכה"ג שהוא כשר ע"פ ד"ת אינו מחוייב להגיד פגמו.

וטעמא דלא אסרינן כה"ג משום גניבת דעת י"ל כעין הנ"ל דגבי כל מקח אפילו מוס שאינו מצטל המקח [היינו שאין אדם מקפיד כ"כ להיות גזרתי הדרנא עבור כיו"צ] מ"מ אילו צה המוכר מרצונו להחזיר לו הדמים ולצטל המקח ה"י יוחא ל"י אלל גבי נשואין צדיעצד לאחר שכבר נישאו אפילו אילו ה"י הלד השני מסכים מרצונו הגמור לצטל המקח היינו להתגרש מ"מ אומדנא הוא שלא ה"י רואה צזה אחרי שכבר נתקשרו צחבה וקשין גירושין ומי יודע מה יזדמן לו עוד, ומשו"ה כל כה"ג צדיעצד לא יראה לוותר על הקנין אע"פ שיש צו מוס זה, לא חשיב גונב דעת צמה שלא סיפר כל מומיו. וגם אפשר דאיסור זה דגניבת דעת [היינו לא שמרמה צפירוש], רק שאינו מספר חסרונותיו] אינו אלל מדרבנן והספר חרדים חשבו צמלות ל"ת מדרבנן צפ"ד ממל"ת מדברי קבלה ע"ש, ובמקום חשש ציטול פו"ר ושאר מכשולות לא גזרו חכמים, ואיך שיבא הטעם, מ"מ מבואר מסוגיא דיצמות דמ"ה הנ"ל שאינו מחוייב להגיד פגמו כל היבא שאינו אסור ע"פ דין.

ומה שהשיב מעכ"ת שליט"א דאפשר דדוקא
 זבה היא דיבמות שפסול יוחסין מצוי
 ורגילים לחקור על זה משו"ה כשצא למקום
 שאין מכירין ולא שאלוהו על יחוסו הוי
 כמוותרים ונכנסים מרלונס לבית הספק,
 חבל פסול פלו"ד שאין עולה על דעת אדם
 לחשוש על זה, אפשר דמהא דלא שאלוהו
 ודרשו על זה אין ראי' כלל שנתרצו לה,
 ובאמת סברה זו מלאנו בתוס' חולין ל"ד
 ע"כ ד"ה אינהו ע"ש, מ"מ נראה דאין זה
 לכוי"ע דהמ"מ פע"ו ממכירה ה"ג כתב צ"ס
 יש מי שכתב שאם היה דבר שהלוקח יכול
 להבחין לאחור [כגון שקנה חבית יין והי'
 יכול לטעום ולא טעם] כגון שיכולין לנסותו
 ולטעמו ולא הקפיד לעשות כן והמוכר מכר
 לו סתם אינו חוזר, ועיין מל"מ שם שהרי"ף
 ז"ל ורמב"ם ז"ל חולקים על זה ע"ש וא"כ
 לדעת הרי"ף ז"ל ודעמי' ה"ג זבה היא דגלי
 למקום שאין מכירין ונשא אשה במקום שאין
 מכירין אע"פ שהיו יכולים לשאל ולא שאלו
 מ"מ אין זה כמוותר על המומין להנשא לו
 אפילו אם הוא מוכרי הבא עכ"ו [ומדשרי
 להנשא במקום שאין מכירין מוכח דכה"ג
 אין זה בגדר מיאנה וגונז דעת כיון שמדינה
 כשר הוא וכנ"ל] ורק לשיטות הסוברים
 דכשיכול לזרר ולא צירר לא חשיב מק"ט
 אפשר לומר דה"ג הדין דגלי או נסיב צ"מ
 מה"ט הוא דשרי מדלא חקרו על הדבר, אך
 מ"מ אינו מוכרח דמנלן דזה מצוי לחשוש
 על סתם ישראל שהוא נולד מוכרי הבא עכ"ו
 ושמוניעת הדרישה עליו הו"ל כמסכימים על
 פגם זה, וכיון שאיסור גניבת דעת כה"ג
 אינו אלא איסור דרצון כנ"ל צ"ס ספר
 חרדים נראה דצעת הדחק כזה יכול לסמוך
 על שיטת הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל דלפי
 שיטתם הא מוכח מיבמות מ"ה הג"ל שא"ל
 להגיד וכמשנ"ת. וגם אינו מוכרח דמניעת
 הדרישה ביוחסין הוי כהסכמה וכנ"ל.

ומה שהשיב מעכ"ת שליט"א דאפשר דדוקא
 זבה היא דיבמות שפסול יוחסין מצוי
 ורגילים לחקור על זה משו"ה כשצא למקום
 שאין מכירין ולא שאלוהו על יחוסו הוי
 כמוותרים ונכנסים מרלונס לבית הספק,
 חבל פסול פלו"ד שאין עולה על דעת אדם
 לחשוש על זה, אפשר דמהא דלא שאלוהו
 ודרשו על זה אין ראי' כלל שנתרצו לה,
 ובאמת סברה זו מלאנו בתוס' חולין ל"ד
 ע"כ ד"ה אינהו ע"ש, מ"מ נראה דאין זה
 לכוי"ע דהמ"מ פע"ו ממכירה ה"ג כתב צ"ס
 יש מי שכתב שאם היה דבר שהלוקח יכול
 להבחין לאחור [כגון שקנה חבית יין והי'
 יכול לטעום ולא טעם] כגון שיכולין לנסותו
 ולטעמו ולא הקפיד לעשות כן והמוכר מכר
 לו סתם אינו חוזר, ועיין מל"מ שם שהרי"ף
 ז"ל ורמב"ם ז"ל חולקים על זה ע"ש וא"כ
 לדעת הרי"ף ז"ל ודעמי' ה"ג זבה היא דגלי
 למקום שאין מכירין ונשא אשה במקום שאין
 מכירין אע"פ שהיו יכולים לשאל ולא שאלו
 מ"מ אין זה כמוותר על המומין להנשא לו
 אפילו אם הוא מוכרי הבא עכ"ו [ומדשרי
 להנשא במקום שאין מכירין מוכח דכה"ג
 אין זה בגדר מיאנה וגונז דעת כיון שמדינה
 כשר הוא וכנ"ל] ורק לשיטות הסוברים
 דכשיכול לזרר ולא צירר לא חשיב מק"ט
 אפשר לומר דה"ג הדין דגלי או נסיב צ"מ
 מה"ט הוא דשרי מדלא חקרו על הדבר, אך
 מ"מ אינו מוכרח דמנלן דזה מצוי לחשוש
 על סתם ישראל שהוא נולד מוכרי הבא עכ"ו
 ושמוניעת הדרישה עליו הו"ל כמסכימים על
 פגם זה, וכיון שאיסור גניבת דעת כה"ג
 אינו אלא איסור דרצון כנ"ל צ"ס ספר
 חרדים נראה דצעת הדחק כזה יכול לסמוך
 על שיטת הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל דלפי
 שיטתם הא מוכח מיבמות מ"ה הג"ל שא"ל
 להגיד וכמשנ"ת. וגם אינו מוכרח דמניעת
 הדרישה ביוחסין הוי כהסכמה וכנ"ל.

סימן מה

בסוגיא דיבמות דק"ח בעניני מיאון

יבמות ד"כ דתני רמי בר יחזקאל מיאנה
 צבעל מותרת לחצוי ציצם אסורה
 לחצוי אלמא משעת נפילה נראית ככלתו ה"ג
 [צצתו ולרתה שנפלה לחצוי ומיאנה].
 משעת נפילה נראית כלרת צתו, והרמב"ם
 ז"ל פ"א מגירושין ה"ז כתב הממאנת ציצם
 אסורה לחצוי שנראית ככלתו צעת שמת
 צנו חבל לשאר קרובים מותרת לפיכך אם
 מיאנה באחד מן היצמין מותרת לאחיו
 עכ"ל. והנה מה שפסק דצמיאנה ציצם אחד
 מותרת לשאר אחין זהו כשמואל דאמר הכי
 צפ' צ"ש ופסקו הפוסקים ז"ל כשמואל דקאי
 ר"י כותבי, חבל מה שפסק הרמב"ם ז"ל
 דמיאנה ציצם מותרת לכל שאר קרובים כגון
 לבן אחיו לא מלאנו בגמרא דבר זה מצוהאר
 להדיא ופשוט שהרמב"ם ז"ל למד ד"ז מהא
 דשמואל דמותרת לשאר אחין וסובר דה"ה
 לכל קרובין מותרת ורק לחצוי אסורה מה"ט

חפץ חיים (סוה"ס) ציורים אות יא

יא. ואם הוא יודע את בית המחותן כי הוא בית פריצות, צריך לגלות, (וכל שכן אם הוא מכיר את החתן כי יש בו אפיקורסות בודאי מצוה לגלות) ואין צריך לזה שום פרט מהפרטים הנ"ל. ואפילו אם אינו יודע בעצמו רק שמע מאחרים, גם כן צריך לגלות, אך שיזהר שלא יאמר בלשון שיהיה משמע שהוא בעצמו יודע דבר זה, רק יאמר סתם: שמעתי כך וכך אף דאין להאמין לעת עתה דבר זה בהחלטה, על כל פנים צריך לחוש ולחקור ולדרוש אחר זה.

ספר חסידים סימן תקז

לא יכסה אדם מום בני ביתו, אם צריכים בניו או קרוביו להזדווג אם יש להם חולי שאלו היו יודעים אותם המזדווגים עמהם אותו חולי לא היו מזדווגים יגלה להם פן יאמרו קדושי טעות היו אלא יפרידם ולא יהיו ברע יחדיו, או אם יש מעשים רעים להם שאלו היו יודעים לא היו מתחתנים בהם לכך יפרסם. וכן לענין צדקה שאם היו יודעים לא היו נותנים להם הרבה יגיד לנותנים.

שו"ת מהרש"ם חלק ז סימן קנב

להרב מו"ה יחיאל מיכל הכהן ניימאן נ"י מו"צ דק' עיר ישן. מכתבו הגיעני וע"ד שאלתו בבתולה יתומה שזה איזה שנים הרתה וילדה לזנונים ומאז ועד עתה מתנהגת בצניעות וכעת נשתדכה מרחוק בלא הודע מזה ואם יודע להחתן יבטל הקשר ועתה הגיע זמן הנישואין ושאל איך יתנהגו בהכתובה והגם שמבואר בפ"ש סי' י"ב במשפטי הכתובה אות ט"ו סקנ"ו שמפני הבושה לא יכתבו בתולתא רק להדא פלונית וגם יוכל הקורא להבליע תיבת בתולתא בין שפתיו שלא יורגש כ"כ אבל מה נעשה בחיוב מנה ומאתים הנכתב שלא כדת. והנה מ"ש בענין שינוי הקריאה דמותר לשנות מפני השלום הנה בס' חסידים שרמז המג"א סי' קנ"ו ובגוף הספר מבואר דשקר שהוא עכשיו אסור לשקר גם מפני השלום אבל אני בהגהות האו"ח (שנדפס כעת בארץ הגר) הבאתי ראיה מרש"י ביצה כ' ע"א להיפוך וגם העליתי שם דמפני הבושה מותר לשנות בכל גווי והבאתי ראיה מתשו' הרא"ש כלל פ"ב וח"צ סי' מ"ד והבאתי מרש"י ותוס' ע"ד נ"ח ע"א שנחלקו בזה ומכ"ש בנ"ד שיהרס עי"ז כל הבנין ועלבון היתומה ומשפחתה. לכן באם שאפשר שיכתבו הכתובה כראוי לבעולתא והקורא ישנה הקריאה בכל הנצרך ויקרא מנה ומאתים אף שלא נכתב כן עזי /צ"ל אזי/ יעשו כן אבל לכתוב בשינוי הרי גורם הפסד לחתן ובאם א"א לתקן ע"י הקורא אזי יעשו הכתובה בעדים שאין יודעים מזה וגם יונח בב"ד כתב בעדים בחת"י היתומה שפוטרת את הבעל מחיוב הכתובה מה שהוא יותר מהחיוב המגיע לה (וגם יזהירוה בב"ד שאסורה לכהן כמ"ש ר"מ בעצמו) או יבטיחו הדבר כי אחר החופה יחליפו ויתנו לה כתובה אחרת הכתובה ע"פ הדין והכתובה הזאת שיקראוה תחת החופה יקרעוה.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן קיח

תשובה לפנויה שזינתה ו' אדר תשל"ז. כבוד העלמה תחיה אשר רוצה לשוב בתשובה גמורה השי"ת יעזרנה.

מפני קוצר הזמן אין בכחי להשיב לכל השואלים דבר הלכה, אבל כיון שגדולה התשובה לכמה דברים כדאיתא ביומא דף פ"ו ע"א ובפרט שאיתא שם שהקב"ה מחזיק לו טובה ודאי יש חובה להשיב תיכף.

הנה ממכתבך אני רואה שהרצון שלך הוא להיות בעלת תשובה גמורה אבל למעשה אינך יכולה לעמוד בנסיון ואף ששבת וביודיו לפני הקדוש ברוך הוא עוד הפעם נכשלת בעברה זו החמורה מאד איסור נדה שהיא מחייבי כריתות ואיסור פנויה שלרמב"ם פ"א ה"ד מהלכות אישות הוא גם כן באיסור לאו ולכולי עלמא הוא באיסור חמור. וכמובן שדבר שיש על זה שני איסורין הוא חמור מדבר שיש בו רק איסור אחד, אבל תשובה הוא דבר המועיל ומתקבל אפילו על עבירות כאלו החמורות מאד, אבל את כותבת שמרגשת את, שאחר עוד פעם קשה לפניך התשובה ביותר דכן מפורש בכמה מקומות בגמ' (כגון בקדושין מ' ע"א וש"נ) דא"ר הונא כל העובר עברה ושנה בה נעשה לו כהיתר ולא מרגיש בהחטא וכ"ש כשעבר כמה פעמים, וצריך להתחזק ביותר. ולכן אחרי שיש לכל אדם אף אלו שלא נכשלו בחטא להזהר מנסיונות כמו שתיקנו חז"ל להתפלל בכל יום בברכות השחר ואל תביאני לידי נסיון כל שכן שאלו שנכשלו כבר בחטא צריכין ליזהר מנסיונות, ובפרט כפי שאני רואה ממכתבך מעצם הנאת הביאה בלא שום חשבונות של נישואין גבר יצר הרע זה עליך מאד שהרי הבחור הבעל אותך בזנות אינו חושב לישאך כלל, ואף את אינך חושבת להנשא לו, שהרי להנשא לבחור זה לא היה שייך לשאול אם צריכה את להודיע לו, שנמצא שבשביל תאות זנות לבד כופך יצרך הרע לעבור עבירות חמורות כאלו לכן ודאי עיקר העצה לטובתך להנשא תיכף לפי האפשר לבחור דתי שירצה ולצאת מחדרי הלינה שבהקאלעדזש/שבקולג' ששם הפרצה מצויה שענין עריות הוא מזולזל ואף שהוא אצל הנכרים והכופרים בתורה מכל מקום איכא השפעה אף על שומרי התורה. אבל עד שיזדמן שידוך הרי יעבור איזה זמן צריך שתשנני חומר האיסור והגנאי הבא מזה והעיקר שיש עין רואה ואזן שומעת מאחר שאת מאמנת בהקב"ה ובהתורה ובשכר ועונש שהם עיקרי האמונה.

גם יש לך לדעת כי מכיון שנחוץ לך ביותר להנשא לאיש אין לך להמנע בגלל חוסר ממון כי השי"ת הנותן לחם לכל בשר יזמין לכם הפרנסה כי את תראי להשיג איזה עבודה והוא ישיג איזה עבודה ותצליחו כשתבטחו על השי"ת. ואם הבחור שבעלך ירצה לנשאך לכאורה היה זה יותר נכון, אבל צריכה את לידע אם גם הוא רוצה לשוב בתשובה כדי שלא תכשלו אחר החתונה לזלזל באיסור נדה, אך יש לסמוך משום שלא יהיה נסיון אחר החתונה. שהרי עם בחור זה אפשר לעשות הנישואין בזמן קצר, ולפרנסה אין לדאוג שהשי"ת יזמין הפרנסה בריוח בזכות התשובה ושמירת התורה.

עוד צריכה את לדעת כי וידוי צריך האדם רק בלחש לפני השי"ת אבל לא לשום אדם דאשרי כסוי חטאה ורק כשיש צורך כדי לידע איך לשוב בין מצד ההלכה בין למצוא עצה טובה, ולכן טוב שכתבת אלי מחמת שרצית

לידע איז דער דרך לפניך שתנצלי מחטא וגם איני מכירך, אבל בלא תועלת אסור לגלות החטא לבני אדם, דרך פריצי אומות העולם סוברים שבידוי לפני כומרים של אמונתם מתכפרין ורשאים לעבור על כל דבר, ודרך התורה הוא להיפוך וח"ו ללמוד ממעשיהם, ורק לתועלת ללמוד דרכי התשובה ולידע אם יש עצה לעמוד נגד יצר הרע צריך לגלות אותו לאדם.

ובדבר אם צריכה את להגיד להבחור שירצה לישא אותך לאשה, ודאי את צריכה לגלות לו, אבל אינך צריכה להגיד לו בראיה והכרה דפעם ראשונה שעדיין לא ידוע אם ירצה בכלל השידוך וממילא אסור אז להגיד לו, ורק אחרי שתדעי שרוצה לישא אותך בברור שכבר אמר לך ודבר בדבר הנישואין, צריכה את לומר רק בזה שנזדמן איזה פעם בשעה שלא היה לך כובד ראש כל כך לעמוד נגד המפתה בדברי רצוי ופתוי הרבה ותיכף נתחרטת ומצטערת על זה שאירע דבר כזה עד שיכיר מדברך שאין לו לחוש שיארע גם כשתהא נשואה לו, ואז מאחר שהוא רוצה בך מפני שהכיר המעלות שלך לא יחזור בו בשביל זה שאירע איזה פעם מאחר שיכיר אותך לנערה שומרת תורה ומצותיה שיש להאמין שלא חשודה את שוב בזה ותהי' אשה מסורה לבעלה כדין התורה.

בדבר כתיבת הכתובה אין צורך להגיד למסדר הקידושין, כי מאחר שהחתן יחתום על הכתובה הרי הסכים לכתובת בתולה ושוב ליכא קפידא ומחוייב בכתובת בתולה אף אם באמת אינה בתולה אם לא הטעתה אותו, מאחר דרצה להתחייב בכתובת בתולה לא גרע מתוספת כתובה, וכשניסת להבועל עצמו יותר נכון לכתוב כתובת בתולה ולכתוב בתולתא והטעם מבואר בתשובותי באגרות משה חלק אה"ע סימן ק"א ויפה עשה הרב ההוא, אך גם בבעולה מאחר אם נבעלה מישראל כשר שכשרה לכהונה שאינו נוגע לענין איסור אלא לענין סך הממון אם החתן יודע ורוצה בכתובת בתולה יכולים לכתוב כתובת בתולה, וממילא אין לגלות זה להמסדר קידושין ולא לשום אדם כדכתבתי לעיל.

והנני בברכה שהשי"ת יקבל תשובתך ולא תכשלי עוד בשום חטא ותתנהגי בדרך התורה ומנהגי ישראל קדושים ותבנה בית כשר ונכון בישראל, משה פיינשטיין.

חפץ חיים (סוה"ס) ציורים אות ח

ח. אבל אם הוא מכיר לפי הענין, שהמחותן מרמה לחתן בענין הנדן או המזונות, מאוד ומאוד צריך להתיישב בדבר קודם שיגלה זה לחתן, כי צריך לזה הרבה פרטים:

(א) שיתבונן היטב שהוא מרמהו באמת, דהיינו שיכיר בבירור את טבעו הרע או את גודל עניותו, או ששמע ממנו בפירוש שאינו מבטיח רק לפנים. (ולא יחליט תיכף את הענין בדעתו לחשוב על המחותן דמפני שהוא אינו תקיף במעמדו בודאי לא יתן לו הנדן או המזונות שהבטיח, דהלא אנו רואים כמה פעמים שאנשים כאלו משלמין את התחייבותם יותר מן בעלי הבתים הגבוהים).

(ב) צריך לידע, שאילו היה החתן יודע זה לא היה מתרצה לו, דפעמים הרבה מצוי שהחתן אינו רוצה רק להוציא

מהמחותן כל מה שהוא יכול אבל אינו תלוי בזה כלל עיקר השידוך, ובאופן זה בודאי לא שייך היתר זה לילך ולגלות לו. (אם לא שהוא רואה שדבריו יהיו תועלת לחתן שיתיעץ איך להוציא מהמחותן בטוחות על זה).

ג) שמצד החתן לא תהיה רמיה, דאם גם החתן מרמהו באיזה ענין שיהיה, יצא זה בזה, ופשוט דאסור לגלות לו.

ולבד זה צריך גם כן לזה שאר הפרטים הנ"ל. על כן אין למהר לגלות כי אם אחר שיתבונן היטב בזה כי נשלמו כל הדברים שכתבנו.

חפץ חיים לשון הרע כלל א אות ו

אפילו אם הוא רואה שאם ירגיל עצמו במדה הזאת שלא לספר לעולם בגנותו של ישראל, וכדומה מדיבורים האסורים, יסובב לו הפסד גדול בענין פרנסתו, כגון שהוא תחת רשות אחרים והם אנשים שאין בהם ריח תורה, וידוע הוא שבעוונותינו הרבים אנשים כאלו הם פרוצים מאד בזה העון החמור, עד שאם יראו מי שאין פיו פתוח כל כך כמותם, יחזיקו אותו לשוטה ופתי ועל ידי זה יסלקוהו ממשמרתו ולא יהיה לו במה לפרנס את בני ביתו, אף על פי כן אסור, ככל שאר לאוין שמחויב ליתן כל אשר לו ולא לעבור עליהן כמבואר ביורה דעה בסימן קנ"ז ס"א בהגה"ה עיין שם.

חפץ חיים רכילות כלל א אות ו

אפילו אם הוא רואה שעל ידי זה שלא יגלה יסובב לו הפסד גדול בעניניו, כגון שהוא תחת רשות אחרים, וכשהם מבינים את הדבר ועומדים עליו שיגלה להם והוא אינו רוצה, יחשדוהו שגם ידו הוא עם פלוני, ועבור זה יסלקוהו ממשמרתו ולא יהיה לו אחר כך במה לפרנס את בני ביתו, אף על פי כן אסור, ככל שאר חייבי לאוין שמחויב ליתן כל אשר לו ולא לעבור עליהן, כמבואר ביורה דעה בסימן קנ"ז סעיף א' בהגה"ה. אם לא במקום שבגילוי תהיה תועלת לסלק הנזקין ולהשבית הריב. אבל אין למהר לסמוך על זה ההיתר, כי צריך לזה פרטים רבים וכמו שנבאר אי"ה לקמן בכלל ט' בארוכה.

חפץ חיים לשון הרע כלל ד אות י

ואעפ"כ אם רואה אדם באחד מדה מגונה כגון גאווה או כעס או שארי מדות רעות או שהוא בטלן מתורה וכיוצא בזה נכון לו לספר דבר זה לבנו או לתלמידיו ולהזהירם שלא יתחברו עמו כדי שלא ילמדו ממעשיו, כי העיקר מה שהזהירה התורה בלשון הרע אפילו על אמת, הוא אם כונתו לבזות את חברו ולשמוח לקלונו אבל אם כונתו לשמור את חברו שלא ילמוד ממעשיו פשוט דמותר ומצוה נמי איכא. אך באופן זה וכיוצא בזה נראה דמצוה להמספר לבאר הטעם למה מספר בגנותו של חברו כדי שלא יטעה השומע להתיר על ידו יותר מזה, וגם שלא יבוא לתמוה עליו שהוא סותר את עצמו כי פעם יאמר לו שאסור לספר אפילו על אמת כמו שיתבאר לקמן בכלל ט' שמצוה רבה היא להפריש בניו הקטנים מזה העון ועתה הוא מספר בעצמו, (וכה"ג איתא בשו"ע יו"ד אם הוא

מתיר דבר שיש פוסקים לאיסור בערב שבת וכי"ב).

Selected emails from our listeners

Reb Dovid, thank you so much for your excellent podcast. In addition to the actual content of the shiur I look forward to your vort at the beginning of each podcast. Your Torah on the connection between Simchas Bais Hashoaveah and Tashlich was phenomenal. I wanted to point out to you after beginning to listen to this week's shiur on the Shidduch Crisis that the vort you said in the beginning is kimat the same vort said by Reb Moshe Shapiro ztl in the new english sefer that came out - it's in the last shtikel in the sefer where he explains the significance of succos and brings the gemara in brachos that you referenced as well in explaining geula arichta. Baruch shakevanta.

Wishing you and your family a wonderful new year and Hashem should continue to give you strength and the time to continue this important podcast.

Heshy Abramson
Baltimore, Maryland

I just listened to the shiur on Shidduch. I have a few stories myself including where my daughter got divorced because certain information was hidden and she couldn't live with him. At this point I will never trust a Rav or rosh yeshiva. I also ask this question, " do you know any information which a Rav said not to tell unless specifically asked"? This way if I hear the person hesitate I know it's not for me. To say my amunas chachaim is shattered is an understatement. If you use my comment please don't include my name. But I have some unbelievable stories where Rabonim lied or screamed at me just because I was looking for information on a Shidduch.

Thank you,
Simcha Alon

R. Dovid,

I listen to your show weekly and have shared many ideas but never have I seen such clear Siyata Dishmaya as with last week's show. Shortly after listening to various Rabbanim discuss a number of specific Shidduch questions, I received a call with exactly the issues discussed on your program ! His question, my response, his reaction and follow up question sounded like a quote from you radio show. Without going into specifics, this dealt with a very sensitive topic which would have left me stammering to respond. With the background learned

from your program, I was able to respond appropriately and with confidence that I was being fair to both sides.
Yasher Koach for your Avodes Hakodesh.

Thank you,

Ari Friedman

Selected audio from our listeners

Shidduch- comment on the show *click here*

Shidduch crisis- a possible solution *click here*

Shidduch crisis- comment on the show 1 *click here*

Shidduch crisis- comment on the show 2 *click here*

Shidduch crisis- comment on the show 3 *click here*

Shidduch crisis- comment on the show 4 *click here*

פרשת וישב

עושה, דלכן אמרו הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין [סוטה ב א] אף שהראיה היתה בקלקולה כשנצבית בטנה ומתה, דעכ"פ הרי ראה אותה שהמרתה את פי ה'. ומצינו שאמר הקרא בעמלק אשר קרד [דברים כה יח], ורש"י הביא משל לאמבטי רותחת וקפץ לשם אחד ונכה, ומ"מ ציננה אצל אחרים, כי יש שמרגישין העיקר במה שעשה, ולא במה שיצא עי"ו שנענש. ולכן לא רצה יוסף לישוב שם לראות איך שהיא משתדלת לעבור עבירה, וגם בשביל זה אין לסכן נפשו.

ובגפן שלשה שריגים והיא כפורחת עלתה נצה הבשילו אשכולותיה ענבים [מ י]. איתא בחולין צ"ב ע"א רבי אליעזר אומר גפן הוא העולם, ג' שריגים האבות, כפורחת אלו אמהות, הבשילו הם השבטים, ורבי יהושע אומר גפן הוא התורה, וג' שריגים הם משה ואהרן ומרים, כפורחת סנהדרין, הבשילו אלו הצדיקים שבכל דור. נראה דבלא האבות האמהות והשבטים שעשו היסוד לעם ישראל ולאמונה בהשי"ת לא היה אפשר ליתן התורה, וכשניתנה התורה ע"י גדולים כמשה ואהרן ומרים שהם ג' הרועים, היה אפשר שהקיום יהיה אח"כ ע"י הסנהדרין, ואף אח"כ ע"י הצדיקים שבכל דור.

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו [מ כג]. ודאי צריך כל אדם להשתדל בכל כחו ולסמוך על השי"ת שיעזרהו, אבל יוסף הי"ל להבין כי כל המעשה דשר המשקים והאופים היה רק בשבילו, והרי הוא רואה שהשי"ת חפץ להצילהו ע"י מעשה זה, ולכן לא היה לו לבקש ממנו טובה, כי יהיה מוכרח

וישב יעקב וגו' [לו א]. פרש"י בקש יעקב לישוב בשלוח קפץ עליו רוגזו של יוסף וכו'. נראה דודאי רוצה השי"ת בשלות צדיקים שהנאה להן והנאה לעולם, ומי סני לצדיקים דאכלי תרי עלמא [הוריות י ב], אבל הכוונה לענין החינוך והלמוד להבנים, שיעקב חשב שאינו צריך שוב לדאוג עבור חינוך בניו שהם כולם בחירי ה' וצדיקי עולם שהקב"ה משתבח בהם, וקפצה עליו רוגזו של יוסף, שמזה חזינו שלעולם אף בבנים היותר גדולים בעולם והיותר צדיקים צריך האב שלא להסיח דעתו מהם ולהוכיחם ולהורותם איך להתנהג, המשל מהפחמי [ב"ר פד ו, ומובא ברש"י] לא מובן כלל וצע"ג.

ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה [לט יב]. אח"כ נאמר ויהי כראותה כי עזב בגדו בידה וינס החוצה. ונראה כי פירוש וינס החוצה הוא אף למקום שא"א לבוס שאינו כל כך מקום בטוח, וכדחזינו בספ"ק דקידושין [מ א] שנסו אף למקום סכנה, וכשנאמר ויצא החוצה הוא בחשבון למקום שיכולין לילך, והעיד הקרא, שיוסף אע"פ שהיה בטוח שלא יכשל בעבירה אף כשישאר שם, אך מ"מ גס משם, משום שכל אדם צריך לילך ממקום נסיון, ולא כאלו שחושבים יותר מצוה הוא כשעומד בנסיון, דאינו כן אלא רק כשנודמן לו נסיון ועמד בזה, אבל צריך להזדרז שלא יבא לידי נסיון, כי צריך לקיים רצון ה', ולא בשביל לבקש שכר יותר, וזהו מדרגה יותר גדולה, אבל בשביל זה אסור לסכן נפשו, לכן נאמר ויצא החוצה. עוד טעם יש לומר כי לא רצה להיות שם, משום שאסור לראות במעשה עבירה שאדם

ועידות ואסיפות

יצחק צדק

דרוש א.

התורה והמעשים טובים ועניני הצדקות במדה המרובה הגדולה ביותר שכבר יש בזה ללמוד ממנו מה שאפשר, אין לפנינו צורך להיות בעוה"ז ונוטלו הקב"ה לטייל עמו וליתן שכרו משלם בעוה"ב.

וְשָׂרָה הָא קיימה מצות חינוך ביצחק בנה עד שבעצמה ידעה שאף אחר שראתה שיצחק הוא צדיק גדול מאד, עד שבמריבה עם ישמעאל שהיה ישמעאל מתפאר שהניח לאביו שימול אותו בן י"ג שנה, והשיבו יצחק שאם אמר הקב"ה לזבוח כל אברי לא הייתי מעכב, כדאיתא בתרגום יונתן בן עוזיאל [להלן כב א] שהיה זה בעת שרב ישמעאל בדבר הירושה, ואחר אותה מריבה אמרה לאברהם שיגרשהו משום שראתה אותו מצחק שהוא לע"ז, והיתה חוששת שאף שיצחק כבר הוא צדיק גדול, שלא ילמוד ממעשיו, שלכן אמרה לאברהם שיגרשהו, שהוא ענין גדול מאד בחובת חינוך, שאף שאברהם לא היה חושש לזה שהיה סבור שכבר אין צורך ליצחק בחינוך מפני גדלו וצדקתו, מ"מ הסכים הקב"ה עם שרה, שהוא הלכה גדולה שחדשה שרה בענין חינוך, וזה היתה הגדולה שלה ביותר שהבינה ונתכוונה לדעת המקום, אבל לא היינו יודעין שיצחק אף שאמר לישמעאל אילו בעי קודשא ברוך הוא לכולי אבריי לא הייתי מעכב, שהיה עושה כן באמת, ולא היינו יודעים כלום ממה שאמרה שרה לגרשהו, שהיינו אומרים שלא היה יצחק כל כך צדיק, שלכן חששה, ואברהם שלא חשש היה מפני שלא ידע שישמעאל אינו מתנהג בטוב, אבל אח"כ שבשביל זה נסהו השי"ת, ואמר

וַיבֹא אַבְרָהָם לַסְּפֹד לְשָׂרָה וּלְכַוּתָּהּ [בראשית כג ב]. פרש"י גסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק לפי שע"י בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרחו בשמתה ממנה ומתה. הנה צריך להבין הא ודאי היה ברור לה שאברהם לא היה לוקחו לעקידה אלא בציווי השי"ת, שא"כ לפי צדקתה היתה ג"כ עומדת בגסיון, וברוב הנסיונות היה הנסיון גם לשרה, וגם היא לא הרהרה אחר מידות הקב"ה, ואם האמת ששרה לא היה בכוחה לעמוד בנסיון כזה, וכי נכתב הקרא לגנותה ח"ו. ועוד לא מובן מה דמסיק הקרא שני חיי שרה, ופירש"י כולם שוין לטובה, שאיך שנפרש קשה, אם לטובה דהנאתה בעוה"ז, הרי בשעה אחרונה היה לה צער היותר גדול עד שמתה מזה, ואם לטובה בזכותיה וצדקותיה, הרי ג"כ מה שנצטערה מזה כל כך אף שידעה שהוא ציווי השי"ת, אין זה זכות וצדקות.

וְהַנְּכוּן בזה דהנה מצינו [בירושלמי ברכות פ"ב ה"ח] דכד דמך ר' בון בר' חייא שאמר עליו ר' זירא בהספידו מתוקה שנת העובד, שדומה לפועל שבשתי שעות גמר מלאכתו ונטלו המלך והיה מטייל עמו ארוכות וקצרות ולעתותי ערב נתן לו שכרו משלם משום שיגע בשתי שעות מה שאחרים כל היום, כך למד ר' בון בר' חייא תורה לכ"ח שנים מה שאין תלמיד ותיק יכול ללמוד למאה שנה. שמעינן מזה דיש דכשהצדיק השלים המדה הגדולה דלימוד

* נכתב לכבוד הועידה הארצית של אגו"י בארה"ב, י"ט מרחשון תשל"ט.

דרש דרוש א ב משה תג

שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך. הנה צריך להבין מה שלא מצינו שדרשו חז"ל דרש זה על הא דאמר אברהם [לעיל כד ח] רק את בני לא תשב שמה, וגם הוא מוכרח שלא נדרש כן התם שאם מה שלא רצה אברהם שילך יצחק לחרן היה משום שאסור לו לצאת מא"י לחז"ל, לא היה חושב יצחק לירד למצרים ולא היה צריך השי"ת להזהירו בשעת הרעב. וגם מכיון שהיה יצחק בקדושת עולה גם יעקב היה בקדושה זו, הרי יש לו להיות קדושת האב, א"כ גם יעקב היה אסור לילך לחז"ל, והרי יעקב הלך לחרן בציווי אביו ואמו. ואין להקשות מעשו, כי לא החשיבו השי"ת לזרעו של יצחק כדאיתא בנדרים דף ל"א ע"א באומר שאינו נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעכו"ם אפי' בבני ישמעאל ובני עשו, מהקרא כי ביצחק ולא ישמעאל ולא כל יצחק ע"ש, וגם שהרי עשו חלל קדושתו, אבל יעקב הרי היה לו להיות קדושת אביו יצחק ומדוע הותר לו לצאת לחז"ל.

אבל הנראה בזה דהנה בהא דויפגע במקום בר"פ ויצא, איתא בגמ' חולין [צא ב] שקפצה לו הארץ, שלא היה כשאר עובדות שבקפיצת הדרך שעשה הקב"ה לצדיקים שהצדיק נקפץ בדרכו, אלא שהארץ קפצה ובאה אצלו לחרן כמפורש ברש"י אחר זה בקרא דמה נורא וגו' עיי"ש, וצריך טעם למה עשה הקב"ה הנס בקפיצת הארץ באופן אחר. ובארתי [שם כח יא] שהוא להורות ליעקב שנצטער מאד שהוכרח לצאת מבית אביו יצחק שהוא מקום תורה וקדושה לבית לבן בחרן שהוא מקום טומאה והיפך מדרך התורה, לכן נקפצה הארץ דנעקר הר המוריה שהוא מקום בית המקדש ובאה אצלו לחרן, היינו שיעקב בלימוד התורה שלו ובמעשיו שהולך בדרך התורה ובקדושה עושה שכל מקום שהוא נמצא שם שורה השכינה ונעשה המקום קדוש אשר שם יכול גם לחנך את בניו בקדושה ובטהרה ובדרך ה' יתברך כפי תורתו הקדושה,

לאברהם ציווי העקידה כתרגום יונתן וכפירוש רש"י [שם] בלשון שני, ועמד יצחק בהנסיון שהלך ברצון ושמחה, הרי גודע שחשש שרה היה אע"פ שהיא שגדלתו וחסנתו ידעה שהוא באמת כדבריו, משום שכן לימדתו שצריך למסור נפש על רצון השם יתברך. ומכיון ששמעה מענין העקידה איך שמסר נפשו לקיים ציווי הקב"ה כמו שאמר, מעתה ראתה שקיימה ולמדה איך הוא חובת חינוך, ידעה שקיימה תכליתה וגדלותה וצדקתה בעוה"ז עד שבשמחה השלימה נפשה להקב"ה. שלכן גם שרה אמנו היתה בנסיון זה דעקידה כמו אברהם ויצחק, ושפיר מסיק הקרא שני חיי שרה לדרשו שכולם היו לטובה בין בהנאה ורצון דחיי עולם הזה, ובין בהזכות וצדקות דשעה האחרונה שלה, וכפי שמסתבר שגם האמהות מתו בנשיקה כמו האבות, דאף שלא נחשבו בספ"ק דב"ב [יו א] מנשים אלא מרים, היא מאלו שאחר האבות כהא דמשה ואהרן, שרק הם מתו בנשיקה ולא נשותיהם, וכהא דמרים שרק היא מתה בנשיקה ולא בעלה, אבל האבות שנקט גם האמהות בכלל, שאף הם ודאי לא מצער מתו אלא בשמחה כדבארתי.

ומעתה ידעו כל יראי השי"ת חיוב בחינוך שאין להסיח מחינוך הבנים אף כשכבר הם גדולים בתורה ויראת שמים, ואסור להתקרב עם רשעים אף לעולם כשהאדם כבר גדול בתורה ויראת שמים מאד.

דרוש ב.

אל* תרד מצרימה [בראשית כו ב]. פרש"י שהיתה דעתו לרדת מצרימה כמו שירד אביו בימי הרעב אמר לו אל תרד מצרימה

* נכתב לכבוד הועידה הארצית של אגו"י בארה"ב, ער"ח כסלו תשל"ז.

עונש על הרעת המדות אף שעדיין לא עשה מעשה רע בשביל זה, שעצם הטבת המדות הוא דבר טוב והרעת המדות הוא דבר רע, אף שלא נעשה שום מעשה, ואחר לימוד המדות הטובות ח"ו מלבחון איך הוא בנו או תלמידו בזה כי הוא נסיון שקשה לעמוד בזה אלא שצריך ללמדו ולשנן איך שצריך להתרגל במדות טובות ולהתרחק ולמאוס מדות הרעות, אבל בלא נסיון אף לא לעצמו וכ"ש לא לבניו ולא לאחרים.

דרוש ז.

וישב יעקב. פרש"י עוד נדרש בו וישב ביקש יעקב לישב בשלוח קפץ עליו רוגזו של יוסף צדיקים מבקשים לישב בשלוח אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב אלא שמבקשים לישב בשלוח בעוה"ז. ולכאורה לא מובן מה חטא היה במה שרצה לישב בשלוח, דאדרבה הלא שלוח לצדיקים הוא כשקט לצדיקים, דתנן במס' סנהדרין [עא] דהנאה לעולם דמרבין או ללמד תורה ולעשות מע"ט, ומה שיהי' להם בשביל זה גם הנאה בעוה"ז, מה בכך, הרי כבר איתא בגמ' במק"א הוריות [י ב] מי סני לצדיקים דאכלי תרי עלמי.

והנכון בזה חידוש גדול לדינא בענין חינוך להבנים שמוטל על האב, שמרגלא בפומא דאינשי שעיקר החינוך הוא עד שנעשה גדול וחייב במצות, וזה ודאי אינו, שהרי כל אחד רואה ומבין שבחינוך כזה לא שייך שיתגדלו בני תורה ובעלי מעשים, ואלו דחזינו שנתגדלו לתורה ולמע"ט אף שאבותיהם לא חשו לחינוכם, הוא על ידי אינשי אחריני

* נכתב לכבוד הועידה הארצית ה' 58 של אגו"י בארה"ב ט"ז כסלו תשמ"א.

משום שמכחו וזכותו נתן להם, וגם מפורש בר"פ ויצא בהבטחת הי"ת לך אתננה ולזרעך. ונמצא דשפיר שייך למקרא לומר על מה שהיה גר בארץ בשם „וישב“, דהרי ישיבתו היא קבועה ממש בארץ, מה שלא היתה קבועה באופן זה לאברהם וליצחק, דלכּן אף שלאברהם וליצחק נחשב הארץ רק בלשון מגוריהם, ליעקב היא מקום ישיבתו שכאן הוא מקום קביעותו לעולם לו ולזרעו כל בני ישראל.

אבל אף שצדק יעקב במחשבתו שהארץ ניתנה גם לו ולזרעו אחרי מכתו, וכן הוא לדינא עיין בפרק יש גוחלין, נעלם ממנו החוב גדול דנאמר לאברהם כי גר יהיה זרעך ועבדום וענו אותם, והיה סבור שמחל הקב"ה בזכות מעשיהם הטובים שלו ושל השבטים דהיו כולם צדיקים גדולים כבר, ואין צורך אף להשגיח עליהם. ואין זה רצון השי"ת אלא שצריך האב להשגיח על בניו אף היותר טובים וגדולים שבעולם, דהא חזינו אף השבטים בחירי השי"ת שאף הזכרת שמותם חביב לפניו כמפורש בפ"י רש"י ריש פר' שמות, ועובדא דיוסף אף שלא מובן לנו איך שייך היה להם לחטוא אף במחשבה וכ"ש במעשה, וא"כ אפשר אילו היה יעקב חושב שעוד צריך ללמד ולחנך אף בנים כאלו שהם גדולי העולם ולהשגיח עליהם לא היה אירע זה, וגם לידע בעצמו ששייך שאירע חטא זה של שנאה בשביל קנאה אף רק בדבר קטן בשביל יתרון בן אחד על אחיו כהא דעשה לו כתנת פסים, כדהזכירו לנו רז"ל מעובדא זו, ואף דאיכא חוב על כל אדם שלא לקנאות בשום דבר את האחרים, אסור לבחון שום איש לפנינו, כי אין להבחין שום איש אף הגדולים בתורה ובחכמה ובמדות לא מבניו ולא מאחרים במדה זו ולא בכל דבר, אלא ללמד להם איך שאדם השלם במדותיו צריך להיות, אבל ח"ו מלבחון אותם, אלא ללמד גדולת המדה הטובה וגנאי המדה הרעה ושיש ע"ז גם שכר בהטבת מדותיו בעלמא אף בלא שום מעשה, וגם שיש איזה

סברו שיעקב טועה בו במה שאוהבו ומחזיקו כבר חכים יותר מכולן, ובדין הוא מה ששונאין אותו וחייב גם מיתה, וזה הי' טענה אצל יעקב במצות חינוך, שהי"ל לידע שאף שנתחנכו כבר בדרך הטוב והישר לא הי' לו לסמוך על זה שלא יפול אצלם שום מדה מקנאה אפילו אחר כמה סיבות ודברים שיכולים להטעות שעושין כדון, דהא דיין שדן כשיש לו שנאה הוא דיין פסול אף לרבנן, כדאיתא במס' סנהדרין [כו ב] דלא פליגי רבנן להכשיר שונא אלא לעדות ולא לדיין, ומסתבר דאף בבני נח פסול שונא לדון, ומוכרחין לומר דטעו גם דעיקר שנאתם לומר שרק מצד שאינו מתנהג כראוי הם שונאין אותו, שמשנאה כזאת אין לחוש שיחייבהו שלא כדון.

על כל פנים איך שנימא הי' הטענה על מה שישב בשלוח לענין חיוב חנוכו והשגחתו על בניו, שהי' סבור שבנים כאלו שהם קדושים וצדיקים האהובים וחביבים לפני המקום כבר אינם צריכים להשגחתו בכלום. וילפינן מזה שחיוב חינוך על האב הוא כל ימי החיים אף על הבנים טובים שהם גדולי תורה וגדולים ביראת שמים ובמעשים טובים, וכ"ש ברובא דרובא מדורות אלו שלא שייך לטעות כלל שכבר הם במדרגה שעושין הכל אחרי שמתבוננן ויודעין שהוא מעשה טוב במדות טובות לפי דרך התורה אף לפי מדרגתו, שלא נפטר האב מחינוך והשגחתו וללמדו דרך הטוב והישר בעיני השי"ת ובעיני אנשים ההולכים בתורת השי"ת.

ומוכרחין לפרש מה שנפטרין האבות כשהבנים נעשים בני חיוב מצות, שחייבו לברך ע"ז ברוך שפטרני מעונשו של זה, הוא לענין החלוק בעונשין על דברים שבין אדם לחבירו לעונשין על דברים שבין אדם למקום, שעל דברים שבין אדם לחברו אינו מתכפר עד שירצה את חבירו, ובעברות שבין אדם למקום תשובה מכפרת ואף על החמורים מתכפרין בצרוף

שדואגים לכל אחד מישראל שיתחנכו לתורה ולמע"ט, כי הרי חיוב על כל אחד ואחד מישראל כשרואין שאין האב מחנכו ומלמדו תורה שהם יחנכוהו וילמדוהו, כדאיתא ברמב"ם ריש הלכות ת"ת, ואיתא במס'. קידושין ריש דף ל' דפליגי אמוראי וגם תנאי על קרא, „חנוך לנער על פי דרכו" שהוא עד עשרין ותרתינן או עד עשרין וארבעה, ולפירוש שני דרש"י קאי על חינוך בדברים גדולים שלא שייך בקטנות אלא בגדלות, שפליגי בין בהתחלת הזמן שלחד מ"ד משיתסר ולחד מ"ד מתמני סרי, ובין הגמר שפליגי לחד מ"ד עד כ"ב ולחד מ"ד עד כ"ד, אבל בדרשא דקרא זה אמרו חז"ל שצריך להשגיח על הבנים אע"פ שחנכו כחיוב התורה והם באמת בנים טובים ת"ח ושומרי מצות, מ"מ יש לחשוש דלא יכשלו ח"ו כשאיכא נסיון ועוד חששות בשום חטא ששייך לבא מצד איזה מדה להוראות היתר בסברות על ידי איזה דבר, דהרי אין לך בנים בכל הדורות עד סוף העולם שיהיו צדיקים במעשים טובים במדותיהם ושהכל עשו לשם שמים כ"ב השבטים שחביבים לפני המקום מאד, כדאיתא ברש"י בר"פ שמות שכתב אע"פ שמנאן בחייהן חור ומנאן במיתתן להודיע חיבתן עיי"ש, שלכן היה סבור יעקב שיכול לישב בשלוח ולא לדאוג כלום בדבר מעשה בניו, שכבר נתחנכו להיות לצדיקים הגדולים ביותר ולהיות חביבין לפני המקום מאד, ואין לו להשגיח כלום על מעשיהם ומדותיהם, וכדחזינן שלא חש לעשות ליוסף כתונת פסים משום שלא חשד אותם כלל ששייך להיות בהם מדת הקנאה, אבל אף שאמת היה בגדלות השבטים שמצד קנאה לבד היו נכשלים, גרם לזה הנהגת יוסף שעדיין מצד נערותו הביא את דבתם רעה בטעות אל אביהם, ואף שידעו שאביהם לא חש לדבריו, ובודאי אמר יעקב ליוסף שהוא טועה, כעסו עליו על שהי"ל מתחלה לאמר להם בעצמם שהוא סובר שאסור והיו משיבין לו באמת שמה שעושין הוא כדון, שלכן

איכה אשא ישעי' ראה בפחזותם אמר איכה היתה ירמי' ראה בניבלותם אמר איכה ישבה [איכ"ר א א]. וצריך להבין שייכותם ול"ז. ובכלל כונת מלת איכה ששייך לקינות כדמצינו בחז"ל [איכ"ר פתיחתא ד] גם במלת איכה דאדם. וגם צריך להבין מה שבתוכחה הזכיר ראשונה זה של מנוי הדיינים שא"י לשאת לבדו. והנה כשנעייין בדיני התורה לעומת דיני אוה"ע נמצא דבר שהוא פלא שלפי דיני התורה גזלן אינו נענש בכלום רק בהשבת הגזלה לבד, ואדרבה הרבה פעמים הוא מרויח באם נעשה שבת וולדות, ואף גנב שנענש בכפל ודו"ה הוא רק כשיראו עדים ויעידו איך שגנב, שהוא דבר שאינו מצוי כלל שיגנוב לפני עדים, ואף רוצח שנענש בסיף הוא דוקא בהתראה והתרת עצמו למיתה שהוא כמעט מן הנמנע, וכידוע שרק אחת לע' שנה הי' אפשר שיארע שב"ד יהרגו על אחת מחיובי מיתה [מכות ז א], א"כ לפי זה אין לרוצחים וגנבים וגולנים שום פחד, ויש לחוש שיתרבו גנבים וגולנים ורוצחים באופן מרובה מאד, כי אף אחר שאוה"ע דנין על גזלה וגנבה עונשין גדולים ביסורי הגוף ולפעמים גם במיתה וגם בהשערה, וברוצח דנין מיתה על השערה קלה בעלמא כידוע, עכ"ז רבים מאד הרוצחים והגולנים כידוע מעתונים מעשים דרציחה בכל יום ובתי האסורים מלאים מהם, כ"ש שלא יפחדו מעונשי התורה, אבל עכ"פ חזינן להיפוך שמעטים מאד הם הרוצחים בעם ישראל וכמעט שאינם כלל, וגם גנבים וגולנים מעוטים, עד שנפסק ההלכה שלטעון גנבים אינו נאמן אף אחר הוכחות הרבה, דאחזקי אינשי בגנבי לא מחזקינן [שבועות מו ב], ומאוה"ע אחרי כל העונשין הגדולים הם מרובים מאד.

אבל כשנעייין היא הנותנת דאוה"ע אין עונשין מצד ידיעתם שגניבה גזילה ורציחה הוא חטא גדול, דאין סוברין זה לחטא בעצם, רק מיראתם לנפשם ולמונם פו הרוצח והגנב או

יה"כ ויסורין כל דבר לפי חומרתו, דעל מה שלא חנכו בקטנותו הוא במדרגת בין אדם לחברו, שהרי אז שייך להתחנך במדות טובות ובכל ענינים שיהי' טבעו ורצונו רק לדברים טובים ובאמונה האמתית שלא יתאה כלל לרוב דברים שהם שלא כרצון התורה ולומדיה וחסידיה, שיהי' קיים בו לעולם שגם כי יזקין ויבא לידי נסיונות בחיים לא יסור מדרך הטוב והישר, ובגדלותו קשה לשנות זה שנתרגל בקטנותו וגם לא יועיל אף כי ייסרוהו וידע שהם דברים רעים, שלכן כשלא חנכו אביו בקטנותו נחשב לחטא בין אדם לחברו, שצריך מחילה וכמובן שאף מה שימחול כשיגדל וידע שהאב לא חנכו כראוי, שעיי"ז עבר על דברי תורה, מסתבר שלא יועיל אחרי ידיעתו הפסד הגדול שעשה לו בזה שלא חנכו כראוי, ואף כשהבן לא מתנהג בטוב ולא איכפת לו בעולם הזה, הא לאחר מיתתו שיכיר האמת וידע שהאב שלא חנכו כראוי גרם זה, לא שייך שימחול על הפסד הגדול שגרם לו אביו במה שלא חנכו כראוי, ויהי' לו ת"ו עונש אף לאחר התשובה ואף אחר שעברו כמה ימי כפורים וגם יסורין ומיתה ח"ו, ועל מה שלא חנכו בגדלותו היא בחשיבות חטא שבין אדם למקום, אחרי שכבר חנכו בקטנותו שידע כבר הבן ממי ללמוד ויכול בעצמו למצוא דרך הטוב והישר, ונפטר כשנגדל מעונש שבין אדם לחברו לעונש שהוא רק בין אדם למקום.

דרוש ח.

איכה* אשא לכדי טרחכם ומשאכם וריככם [דברים א יב]. משה ראה בשלותם אמר

* מדרוש שדרש בקעמפ מתיבתא בשבת ט"ב אחר שלש סעודות שנת תרח"צ.